

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ**

ПЕТРИК Олена Леонідівна

УДК 351.854:378

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГАРАНТІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Маріуполь – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Чернігівському національному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат наук з державного управління, доцент
Стрілець Микола Іванович
Чернігівський національний технологічний університет
Міністерства освіти і науки України (м. Чернігів),
директор Навчально-наукового інституту управління
та адміністрування.

Офіційні опоненти:

доктор наук з державного управління, **Шевченко Сергій Олексійович**,
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної
академії державного управління при Президентові України (м. Дніпропетровськ),
завідувач кафедри філософії і соціології державного управління;

кандидат наук з державного управління, **Сікорська Ірина Миколаївна**, Інститут
вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (м. Київ), провідний
науковий співробітник відділу інтернаціоналізації вищої освіти.

Захист відбудеться 21 січня 2016 р. о 16⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 11.107.01 у Донецькому державному університету управління
Міністерства освіти і науки України за адресою: 87513, м. Маріуполь,
вул. Карпінського, 58, ауд. 405.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Донецького державного
університету управління Міністерства освіти і науки України за адресою: 87513,
м. Маріуполь, вул. Карпінського, 58.

Автореферат розіслано 19 грудня 2015 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

О.В. Балусева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У світовому соціально-політичному просторі все більшого значення набуває сфера освіти. Оскільки рівень розвитку системи освіти визначає, у кінцевому підсумку, і рівень розвитку суспільства у цілому, успішний розвиток системи освіти є питанням, яке цікавить як урядовців – фахівців у цій сфері, так і всіх учасників навчально-виховного й освітнього процесів: керівників навчальних закладів, педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників, спеціалістів у даній сфері, батьків або осіб, які їх замінюють, батьків – вихователів дитячих будинків сімейного типу, вихованців, учнів, здобувачів вищої освіти (студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів, докторантів) та інших осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах (слухачів, асистентів-стажистів, інтернів, лікарів-резидентів, клінічних ординаторів), фахівців-практиків, а також роботодавців, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах, представників підприємств, установ та громадських організацій, які беруть участь у навчально-виховній роботі.

Особливе значення у процесі розвитку прогресивного, економічно розвинутого суспільства, здатного конкурувати на ринку інноваційних технологій, має вища школа, адже саме тут здійснюється професійна підготовка фахівців для різних сфер людської діяльності – економіки, промисловості, культури, науки, державної служби та інших.

За роки незалежності в Україні відбулися серйозні зміни в усіх сферах суспільного життя. Не минули ці зміни і систему освіти. Поряд з позитивними явищами у даній сфері виник і цілий ряд негативних проявів. Сучасний стан системи освіти у цілому, і вищої школи зокрема, не відповідає новітнім запитам суспільства: загострилася проблема якості підготовки молодих фахівців і не відповідності їх професійної кваліфікації вимогам, що ставить вітчизняний ринок праці, який має тенденції світового розвитку. Необхідно також відмітити, що основоположні засади державного управління вищою освітою ряду пострадянських країн лише протягом останніх п'яти років почали повільно наближатися до вимог європейської спільноти. Багато авторів відзначають, що вища школа даних країн переживає системну кризу.

У зв'язку з вищезазначеним та для якнайшвидшого вирішення проблем, що мають місце в одній з найважливіших сфер соціального життя України – освіті, виникла необхідність здійснення реформ у освітянській сфері, що включають перетворення принципового характеру управління на всіх рівнях її освітньої системи, у тому числі і у сфері вищої освіти. Однією з причин необхідності перетворень у системі вищої школи є «неминучість її інтеграції в світову освітню систему в умовах освоєння новітніх інформаційних технологій і переходу в епоху відкритого інтернетизованого інформаційного суспільства».

Із метою забезпечення всіх сфер життєдіяльності України кваліфікованими кадрами, необхідними для реалізації національних інтересів у контексті розвитку країни як соціально-демократичної держави з розвинутою ринковою економікою, необхідністю проведення кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, а

також прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір органами державної влади України прийнято ряд значущих нормативно-правових актів. Так, у 2012-2014 рр. були схвалені Стратегія державної кадрової політики на 2012-2020 роки, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, прийнятий у новій редакції Закон України «Про вищу освіту», який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти сучасної України.

Держава, визнаючи складність ситуації, що склалася в системі вищої освіти, визначила пріоритетні напрямки державної політики в даній сфері, одним з яких є вирішення проблеми її кадрового забезпечення шляхом підвищення соціального статусу всіх учасників освітнього процесу, де одним з найголовніших аспектів має бути забезпечення прав і свобод науково-педагогічних працівників, оскільки вони обіймають одну з найважливіших ролей у сучасному суспільстві, що можна пояснити їхньою соціально важливою місією, зокрема: здійснення за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах наукової (науково-технічної, мистецької), виховної, навчальної, методичної та організаційної діяльності, тобто їхньою участю у навчально-виховному, освітньому процесі з одночасним здійсненням наукових досліджень.

Становлення і розквіт демократичної, правової держави безпосередньо пов'язані з реальним забезпеченням прав людини. Успішний розвиток людства знаходить своє відображення, серед ряду інших аспектів, і у визнанні, законодавчому закріпленні, дотриманні й захисті прав та свобод людини і громадянина. Саме тому, все більшого значення набуває питання їх забезпечення, адже без створення умов для їх реалізації вони мають суто декларативний характер.

Дослідження освітнього права, як комплексної галузі права та законодавства, є перспективним напрямом розвитку вітчизняної науки. Як у будь-якій галузевій науковій діяльності у період становлення, питання про предмет правового регулювання є ключовим, оскільки воно включає своєрідні правові аспекти певних суспільних правовідносин. Одним з таких є питання забезпечення гарантій науково-педагогічних працівників.

Проблеми освіти, і зокрема вищої, є предметом постійної уваги як зарубіжних, так і вітчизняних учених, серед яких слід назвати: В. Андрущенко, Ф. Альтбаха, А. Галагана, В. Козакова, К. Левківського, В. Лугового, К. Павловського, Я. Тицьку та ін. Механізми державного управління системою вищої освіти ґрунтовно та всебічно досліджуються фахівцями з державного управління. Серед них: Г. Атаманчук, В. Бакуменко, Д. Дзвінчук, С. Домбровська, В. Журавський, В. Князев, Ю. Комар, О. Поважний, С. Поважний, І. Приходько, І. Сікорська, Д. Табачник, В. Токарева, С. Шевченко та ін. Ураховуючи соціальну значущість даної дисертаційної роботи, вважаємо за необхідне відмітити, що вивчення питань державного соціально-орієнтованого управління входить до кола наукових інтересів таких вітчизняних фахівців як Н. Діденко, В. Лобас, С. Марова, В. Мельник, Н. Сімченко, А. Халецька, О. Черниш та ін. Дослідженням проблем регулювання професійної діяльності НПП протягом тривалого часу займалися такі науковці, як А. Абрамова, Є. Войленко, О. Крапивин, Н. Петрецька, Д. Воронцов, М. Кучер, Е. Роздобутько та інші. До питання регулювання праці науково-педагогічних

працівників, які поєднують роботу з навчанням у вищій школі, зверталися наступні вчені: О. Бляхман, О.Єгоров, О.Зайкин, Н. Максимова, Л. Нікитинський, Ю. Орловський, А. Шебанова, А.Асєєва. Проте, необхідно звернути увагу на те, що дослідження багатьох науковців були проведені до прийняття єдиних кодифікованих законодавчих актів більшості країн колишнього Радянського союзу, що урегульовують питання праці, а також до початку процесу модернізації системи вищої освіти у цілому. Крім того, не проводилися фундаментальні дослідження питань, що стосуються державного регулювання забезпечення прав і свобод учасників освітнього процесу вищої школи, зокрема гарантій науково-педагогічних працівників, а також удосконалення механізму їх реалізації.

Слід також відмітити, що останніми роками науковий інтерес фахівців у галузі права до питань регулювання праці науково-педагогічних працівників помітно знизився. У той же час необхідно зазначити, що проблеми кадрового забезпечення у вищих навчальних закладах звертають на себе увагу фахівців інших галузей знань – філософії, педагогіки, державного управління, економіки, тощо.

Таким чином, у зв'язку з підвищенням соціального значення вищої освіти та суспільної уваги до її системи, правовідносин, які виникають у ній, їх учасників, стало актуальним дослідження проблем, які виникають у освітянській сфері за останні десятиріччя. Вивчення та аналіз аспектів державного регулювання в даній галузі наукових знань в сучасних умовах представляється досить важливим.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано в рамках комплексних наукових досліджень Чернігівського національного технологічного університету Міністерства освіти і науки України, зокрема:

«Інституціональний механізм державного регулювання особистих потреб» (2012-2014 рр., № держреєстрації 0112U004919), у межах якої: а) досліджено й обґрунтовано особливість статусу НПП, як безпосередніх учасників освітнього процесу, де особливу увагу приділено гарантіям їх прав і свобод, а також запропоновано можливі критерії класифікації цих гарантій та здійснено їхнє відповідне групування; б) визначено систему і розкрито зміст та сутність гарантій НПП; «Удосконалення механізму державного регулювання соціально-трудова відносин як чинник стабілізації соціально-економічного становища в Україні» (2012-2014 рр., № держреєстрації 0112U004920), у межах якої автором було теоретично обґрунтовано необхідність створення дієвого механізму управління системою вищої освіти на загальнодержавному рівні та рівні окремого вищого навчального закладу у контексті підвищення статусу НПП, і зокрема, питання удосконалення реалізації їх гарантій, як одного з можливих шляхів підвищення якості вищої освіти України, а також розроблено відповідні рекомендації; «Фінансування вищої освіти України в умовах Болонського процесу» (2012 – 2015 рр., № держреєстрації 0109U002272), у межах якої автором: а) обґрунтовано безумовну необхідність надання державою держаним вищим навчальним закладам субвенцій на фінансування досліджень професорсько-викладацького складу в межах виконання проектів за пріоритетними напрямками розвитку освітньої, наукової та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів; б) запропоновано удосконалення функціонування мотиваційного механізму державного управління в частині посилення його дії у сфері освіти через запровадження системи державних

грантів з вільним доступом зацікавлених осіб до відповідних інформаційних ресурсів; «Активізація транскордонного співробітництва університетів як фактор забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти України» (2012 – 2015 рр., № держреєстрації 0111U000016), у межах якої було: а) обумовлено необхідність перегляду норм навчального навантаження на професорсько-викладацький склад з метою збільшення частки науково-дослідної роботи та інноваційної діяльності; б) обґрунтовано важливість державної підтримки електронних фахових наукових видань з метою розвитку їх мережі та забезпечення можливості безкоштовного розміщення наукових статей, а також створення єдиного інформаційного ресурсу електронних наукових фахових видань за галузями наукового знання.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертації – узагальнення теоретичних положень і розробка науково-методичних підходів щодо реалізації процесу державного регулювання гарантій науково-педагогічних працівників, вироблення пропозицій із реформування його механізму з урахуванням нормативно-правового підґрунтя щодо забезпечення гарантій зазначеної категорії працівників, що приведе до підвищення престижності наукової та викладацької діяльності, а також сприятиме забезпеченню достатнього рівня соціальної захищеності даних учасників освітнього процесу.

Зазначена мета обумовила постановку та вирішення таких задач:

визначити сучасний стан наукових досліджень проблем забезпечення гарантій НПП та виявити на цій основі невирішені або недостатньо вивчені аспекти державного регулювання механізму їх реалізації;

удосконалити визначення поняття «НПП» як особливих учасників освітнього процесу у сфері вищої освіти;

сформулювати категорію «гарантії НПП» відповідно до сучасного розвитку соціально-економічних відносин у суспільстві;

охарактеризувати механізм реалізації гарантій НПП та надати низку теоретико-методичних рекомендацій з його удосконалення;

встановити співвідношення централізованого і локального регулювання у сфері праці та соціального забезпечення НПП;

розробити модель організаційно-економічного механізму державного регулювання та реалізації гарантій НПП;

сформулювати методичний підхід щодо розробки та впровадження багатофакторної моделі оцінки ефективності механізму реалізації державного регулювання гарантій НПП.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання гарантій НПП в системі вищої освіти в умовах реформування механізму його реалізації.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади формування механізмів державного регулювання системи вищої освіти у напрямку реалізації гарантій НПП в Україні.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: за допомогою методів аналізу та синтезу визначено теоретичні засади національної системи вищої освіти, що дало можливість науково обґрунтувати підходи щодо вдосконалення державного механізму реалізації гарантій НПП; із застосуванням методів теоретичного

узагальнення та порівняння розглянуто теоретичні аспекти розробки сучасної концепції державного регулювання гарантій НПП, розкрито суть понять у даній сфері: «гарантії НПП», «система гарантій НПП», «юридичні гарантії НПП», «механізм державного регулювання» та інші; на підставі системного аналізу досліджено формування правових та організаційних засад державного регулювання гарантій НПП; статистичний аналіз застосовувався в дослідженні основних проблем в системі суспільно-економічних відносин; на підставі комплексно-цільового методу обґрунтовано основні напрями реалізації державної політики у сфері вищої освіти щодо підвищення рівня якісного складника трудового потенціалу НПП; метод індукції та дедукції - для розробки й впровадження специфічної складової організаційного механізму державного регулювання правовідносин у сфері забезпечення гарантій НПП; метод дескриптивного моделювання застосовано при розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму державного регулювання гарантій НПП.

Емпіричну базу дослідження становлять: 1) нормативно-правові акти України, а також законодавчі акти колишнього СРСР, що діяли і діють на території України; 2) конвенції та рекомендації МОП та ЮНЕСКО; 3) локальні нормативні правові акти вищих навчальних закладів Чернігівського регіону; 4) матеріали наукових конференцій; 5) енциклопедичні видання, словники; 6) монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених; 7) дані регіональних органів державного управління України 8) періодичні та інформаційні видання; 9) ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі досліджено питання державного регулювання гарантій НПП, розроблено теоретичні і методичні положення механізму їх реалізації в парадигмі національної системи вищої освіти, запропоновано удосконалити механізми реалізації гарантій даних учасників освітнього процесу, які орієнтовані на забезпечення їх прав і свобод, а також визначено ефективні практичні заходи їх здійснення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

уперше:

- сформульовано категорію «гарантії НПП» як особливих учасників освітнього процесу у сфері вищої освіти, що дозволило провести класифікацію їх гарантій відповідно до трудового, соціально-забезпечувального, пенсійного та освітнього законодавства;

удосконалено:

- механізм реалізації державного регулювання гарантій НПП на основі моніторингу сучасного стану наукових досліджень проблем забезпечення їх гарантій, виявлення невирішених або недостатньо вивчених аспектів державного регулювання механізму їх реалізації;

- модель організаційно-економічного механізму управління сферою вищої освіти в аспекті державного регулювання гарантій діяльності НПП як учасників освітнього процесу й механізмів їх реалізації, що здатне забезпечити реальне визнання, законодавче закріплення, дотримання й захист прав і свобод зазначених учасників освітнього процесу;

- методичний підхід щодо оцінювання багатофакторної ефективності реалізації представленого механізму, що спирається на систему багатовимірних показників професійної діяльності НПП і побудований за результатами добору комплексу управлінських процедур для покращення рівня їхнього соціального забезпечення та усунення перешкод на шляху підвищення статусу висококваліфікованих науково-педагогічних кадрів;

- механізм реалізації гарантій НПП через розвиток технології стратегічного управління сферою вищої освіти у напрямку реалізації гарантій НПП, до якого залучено засоби ефективного реагування на зміни, що відбуваються за основними напрямками професійної діяльності НПП; методи мотивації суб'єктів управління на результативність виконання професійних обов'язків НПП; способи акомодатії стратегії управління сферою вищої освіти у напрямку реалізації гарантій НПП до змін, що відбуваються з урахуванням інтеграції в світову освітню систему в умовах освоєння новітніх інформаційних технологій;

дістали подальшого розвитку:

- удосконалене визначення поняття «НПП» як особливих учасників освітнього процесу у сфері вищої освіти, що дозволило їх вважати фізичними особами, які мають вищу освіту ступеня магістра та за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах професійно займаються наданням освітніх послуг, викладацькою діяльністю та проводять фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримують наукові та (або) науково-технічні результати;

- підходи до формування нормативно-правових засад державного регулювання забезпечення прав, свобод та обов'язків учасників освітнього процесу, і зокрема НПП, що передбачають необхідність підвищення їхнього соціально-правового статусу і встановлення оптимального співвідношення централізованого і локального регулювання у сфері праці та соціального забезпечення НПП;

- теоретичне обґрунтування принципів державного регулювання гарантій НПП в Україні через удосконалення економічної значущості поняття гарантій відносно НПП як особливих учасників освітнього процесу у сфері вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що застосування запропонованих положень теоретичного й практичного змісту стосовно удосконалення державного регулювання гарантій НПП забезпечує створення передумов для ефективної професійної діяльності даних учасників освітнього процесу відповідно до їхньої ролі у суспільстві, що, зокрема, поліпшує систему стимулювання їх професійного зростання, а також забезпечення інноваційного характеру наукового, навчально-виховного й освітнього процесу.

Оскільки дисертація містить аналіз практики дії норм, що регулюють відносини у сфері праці, соціального захисту НПП, її зміст може бути використано як практичний посібник для кадрових служб і керівних працівників вищих навчальних закладів. Окремі положення дисертації можуть бути використані при розробці локальних нормативних актів. Крім того, зміст дисертації може бути застосований при розробці навчального курсу «Правове регулювання праці науково-педагогічних працівників».

Окремі теоретичні й методичні положення і висновки дисертаційної роботи знайшли застосування у навчальному процесі Чернігівського національного

технологічного університету Міністерства освіти і науки України при викладанні навчальних курсів: «Управління, орієнтоване на ефективність роботи», «Інформаційні технології в державному управлінні», «Державне управління інноваційно-інвестиційними процесами» (довідка №101/10-1298 від 08.05.2015 р.).

Практичне значення одержаних результатів забезпечується їх використанням у діяльності Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації при виконанні завдань в сфері створення ефективної системи управління та забезпечення координації управлінських процесів сферою вищої освіти (довідка № 01/1076 від 09.04.2015 р.).

Розроблений в дисертаційній роботі підхід до організаційно-методичного забезпечення координації управлінських процесів у напрямку визначення особливостей статусу НПП як осіб, що мають право специфічного пенсійного забезпечення, проведенні заходів, спрямованих на досягнення соціальної справедливості у пенсійному забезпеченні, впроваджено в територіальних управліннях Пенсійного фонду України Чернігівської області (довідка № 5383/01 від 24.10.2014 р.).

Особистий внесок автора в результати досліджень. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею: усі теоретичні, аналітичні, науково-методичні положення дисертації розроблені автором особисто, самостійно проведено збір та обробку даних щодо державного захисту НПП як учасників освітнього процесу а також удосконалення механізмів державного регулювання їхніх гарантій, сформульовані висновки. Внесок автора у колективно опублікованій роботі відображає елементи наукової новизни, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації пройшли апробацію на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, серед яких: «Фінансово-економічна стратегія розвитку в умовах євроінтеграційних процесів: аспекти сталості та розвитку» (м. Чернігів, 2014 р.), «Ukraine – EU. Modern technology, business and law» (м. Кошице, Словаччина, 2015 р.), «Проблеми громадянського поступу українського суспільства: філософсько-правові та соціально-психологічні аспекти» (м. Чернігів, 2015 р.).

Публікації. Основні ідеї та результати дослідження опубліковано у 12 наукових працях, загальним обсягом 4,11 друк. арк., з них 9 статей у наукових фахових виданнях, 3 – тези конференцій.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 206 сторінок, з яких 164 сторінки основного тексту. Дисертація містить 4 таблиці, 4 рисунки (на 4 сторінках), 4 додатки (на 6 сторінках). Список використаних джерел складається з 195 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі – «Державний захист науково-педагогічних працівників як учасників освітнього процесу» визначено напрями дослідження статусу НПП як учасників освітнього процесу, що дає можливість відзначити, що, по-перше, серед культурних прав людини та громадянина центральне місце займає

право на освіту, яка існує і як потреба особистості в соціалізації та особистому розвитку, і як вид творчої діяльності людини, та як діяльність держави у створенні умов для виховання й навчання; по-друге, освітні правовідносини - одна з найважливіших сфер суспільного життя та вагомий напрям людської діяльності, що виникають у процесі реалізації конституційного права на освіту, ефективність якої зумовлена, у першу чергу, належним рівнем її правового регулювання та з'ясуванням правової природи цих суспільних відносин.

Розвиток системи вищої освіти багато в чому залежить від людських ресурсів, тому потенціал реалізації завдань сфери вищої освіти, у значній мірі, залежить від наявності висококваліфікованого науково-педагогічного колективу, який здійснює свою діяльність на професійній основі та складається з НПП вищого навчального закладу, які відповідно до чинного Закону України «Про вищу освіту» є учасниками освітнього процесу.

Особливість статусу НПП обумовлена професійним здійсненням наукової (науково-технічної, мистецької), виховної, навчальної, методичної та організаційної діяльності, проведенням досліджень з подальшим отриманням наукових та (або) науково-технічних результатів за основним місцем роботи саме у вищих навчальних закладах, які є одними з найважливіших освітньо-наукових центрів сучасної України, де відбувається здобуття особами вищої освіти (сукупності систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей), післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей. Схематично визначення поняття «НПП» представлено на рис.1.

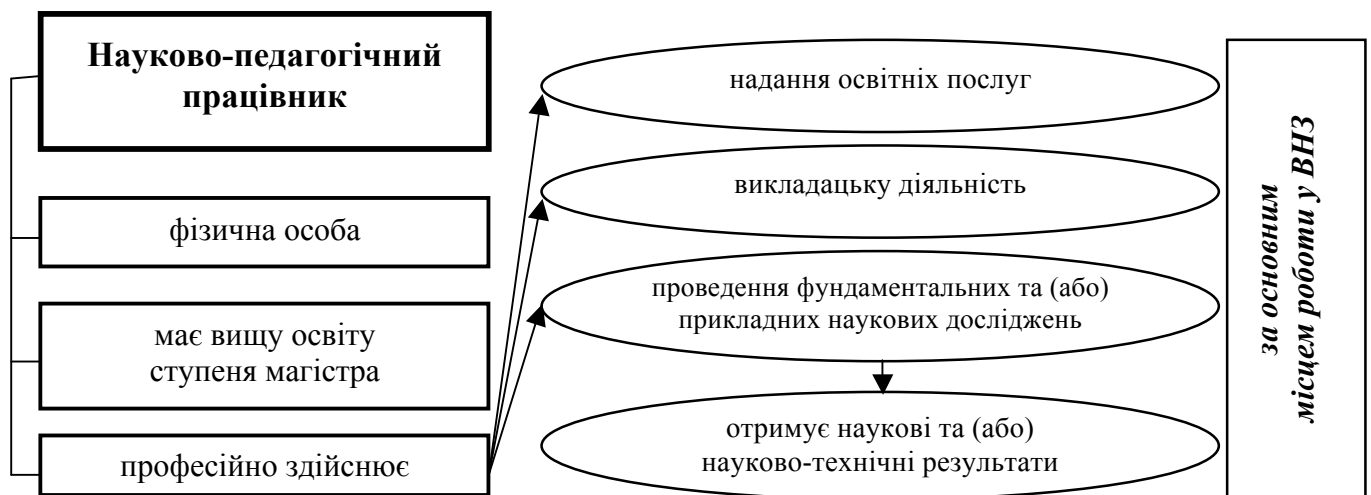

Рис.1. Схематичне визначення поняття НПП

На підставі дослідження змісту правовідносин у сфері забезпечення гарантій НПП, окреслено коло суб'єктів правовідносин у цій сфері, яке абсолютно визначене (одним із суб'єктів виступає НПП, іншим - держава, яка забезпечує реалізацію гарантій); їх об'єкт - соціальні та трудові гарантії цих учасників освітнього процесу у цілому; зміст правовідносин - суб'єктивні права (права, які виникають між освітнім закладом і НПП) та юридичні обов'язки (сукупність об'єктивних

зобов'язань НПП та роботодавця, об'єктивно необхідна та можлива поведінка суб'єктів правовідносин, спосіб забезпечення права).

Із урахуванням існуючих класифікацій гарантій прав людини, визначено, що гарантії НПП варто поділяти на загальні (загальносоціальні) та спеціальні. Ураховуючи побудову системи спеціальних (юридичних) гарантій НПП, а саме їх поділ на нормативні та організаційно-правові, а також зважаючи на особливості об'єкту гарантування – НПП, запропонована їх внутрішньо-спеціальна класифікація: за особливим статусом суб'єкта юридичні гарантії науково-педагогічних працівників можна поділити на трудові, соціальні та професійні.

Трудові гарантії НПП можна визначити як умови, засоби та способи, що забезпечують реалізацію НПП права на працю з урахуванням того, що вони є особливими учасниками освітнього процесу, соціальні - забезпечують реалізацію їх прав на соціальний захист та матеріальне забезпечення, професійні - забезпечують реалізацію професійних прав як учасника освітнього процесу й суб'єкта наукової діяльності.

У другому розділі – «Реалізація гарантій науково-педагогічних працівників» досліджено особливості реалізації гарантій НПП як особливих учасників освітнього процесу.

У правовому становищі особи всі його складові елементи не тільки тісно пов'язані між собою та взаємно доповнюють один одного, але, у той же час, мають своє окреме призначення і виконують певну функцію. Це певною мірою відноситься і до гарантій, як одного з елементів правового статусу людини і громадянина. У рамках цілого - системи - призначення гарантій полягає в забезпеченні найбільш сприятливих умов, у атмосфері яких законодавчо закріплений юридичний статус особи та, особливо, її права і свободи, ставали б її фактичним становищем. Гарантії служать тим єднальним елементом, який забезпечує необхідний в правовому статусі особи перехід від загального до конкретного, від задекларованої законом можливості до реальної дійсності.

Систему організаційно-правових гарантій НПП запропоновано розглядати за такою схемою: загальні організаційно-правові та навчально-наукові організаційно-правові гарантії, де перші являють собою діяльність усіх державних органів, підприємств, установ та організацій, що забезпечують реалізацію прав НПП, а зміст других складає діяльність спеціалізованих державних органів, установ та організацій в сфері освіти та науки. Загальну схему системи гарантій НПП представлено на рис. 2.

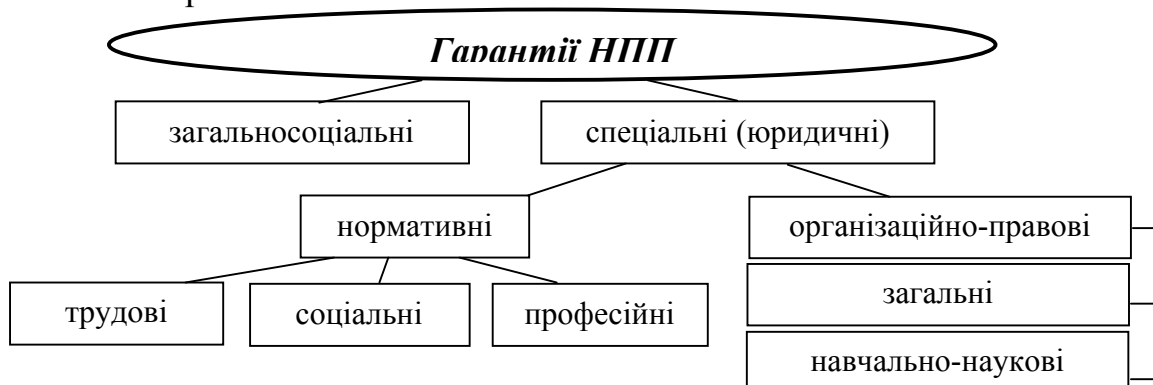

Рис.2 Система гарантій НПП

У якості основних принципів реалізації гарантій НПП запропоновано наступні: 1) загальність соціального захисту НПП; 2) фінансування за рахунок коштів державного бюджету витрат на здійснення заходів по забезпеченню гарантій НПП; 3) диференціація соціального забезпечення залежно від умов праці; 4) універсальність і комплексність; 5) поєднання економічної ефективності та соціальної користі. 6) оптимальне поєднання централізованого і локального правового регулювання; 7) принцип субсидіарності; 8) необхідність пошуку нових соціальних пріоритетів та орієнтирів, утвердження їх в житті українського суспільства; 9) єдність основних підходів до забезпечення реалізації гарантій НПП.

Ураховуючи ту позицію, що потенціал реалізації завдань вищої школи багато в чому залежить від наявності висококваліфікованого науково-педагогічного колективу, зроблено висновок, що держава, сприяючи підвищенню статусу НПП, сприяє і розвиткові сфери вищої освіти загалом, а ефективно державне управління даною сферою забезпечує створення сприятливих умов для реалізації прав, свобод та законних інтересів НПП як учасників освітнього процесу.

Проведений аналіз організації державного управління сферою вищої освіти в Україні (у трансформаційному суспільному контексті) дозволив встановити поширення процесу поступової його децентралізації, проте відмічено, що у нових умовах господарювання держава має доповнювати ринковий механізм шляхом державного регулювання даної сфери. У межах стратегічного управління вищими навчальними закладами можуть поєднуватися як стратегічне планування, так і діяльність, спрямована на підвищення ефективності функціонування й розвиток освітнянської сфери. Не менш важливими аспектами є складання бюджетних запитів і планування ресурсів, оцінка освітніх програм, моніторинг ефективності діяльності та звітність.

Вивчення та аналіз чинної законодавчої бази дозволяє відмітити існування внутрішньої бази нормативних актів, які приймаються менеджментом закладів вищої освіти (так звана «система саморегулювання»). Доведено, що саморегулювання в даній сфері є найдосконалішим механізмом суспільної організації та інструментом, за допомогою якого держава делегує свої повноваження з контролю і нагляду безпосереднім об'єктам управління, перетворюючи заклади вищої освіти на відкриту саморегульовану систему.

Установлено, що останнім часом інноваційна діяльність переживає складний період розвитку, про що свідчить проведений аналіз кількісних показників її активності (табл. 1), де слід відмітити, що за період 2012-2014 рр. питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, скоротилася з 17,4 до 16,1% (на 7,5%), і загальна сума відповідних витрат зменшилася з 11480,6 до 7695,9 млн.грн. (на 33%). На підставі статистичного аналізу відмічено, що в умовах глобалізації для України важливою проблемою є забезпечення науково-технічного розвитку нашої держави, де основним інструментом підвищення її конкурентності у світовому соціально-політичному просторі та побудови позитивного іміджу може стати саме інноваційний розвиток науки та вищої освіти.

Важливим аспектом є формування системи інформаційного обміну між вищими навчальними закладами, головним призначенням якої має бути створення єдиної

інформаційної інфраструктури, яка б охоплювала бібліотеки та архівні установи і забезпечувала належний рівень роботи працівників зазначених установ з використанням сучасних інформаційних технологій.

Таблиця 1.

Основні показники інноваційної активності за 2010-2014 рр.

Рік	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками			
			дослідження і розробки (сума внутрішніх і зовнішніх НДР)	придбання інших зовнішніх знань	придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	інші витрати
	%	млн.грн.				
2010	13,8	8045,5	996,4	141,6	5051,7	1855,8
2011	16,2	14333,9	1079,9	324,7	10489,1	2440,2
2012	17,4	11480,6	1196,3	47,0	8051,8	2185,5
2013	16,8	9562,6	1638,5	87,0	5546,3	2290,9
2014	16,1	7695,9	1754,6	47,2	5115,3	778,8

Убачається необхідність розробки методологічної бази для забезпечення реструктуризації застосування програмованих та комп'ютеризованих засобів, яка б сприяла результативному усвідомленню сутності та послідовності дій, спрямованих на створення єдиного європейського інформаційного простору. Відмічена необхідність негайного опрацювання методологічних засад формування фінансового механізму державного управління, який би, з одного боку, забезпечував інноваційний розвиток закладів вищої освіти, а з іншого - партнерство між державою і вищими навчальними закладами.

У третьому розділі – «Удосконалення механізму державного регулювання гарантій науково-педагогічних працівників» запропоновано шляхи удосконалення державного регулювання сфери вищої освіти у контексті забезпечення гарантій НПП.

Із урахуванням того, що розвиток науково-методологічного підґрунтя щодо удосконалення механізмів державного управління кадровим потенціалом суспільства є однією з найважливіших передумов успішної реалізації інноваційної стратегії розвитку української держави, відмічено, що першочергова задача держави - вироблення та реалізація програми дій, спрямованої на фінансове забезпечення освітнього процесу в цілому та вищої освіти зокрема, у тому числі розробка відповідних нормативно-правових актів, що здійснюють державне регулювання гарантій НПП. Державна політика в цій галузі має бути спрямована на досягнення українською освітою сучасного світового рівня, обов'язкове відродження й подальший розвиток національних науково-освітніх традицій, оновлення змісту, форм і методів навчання, примноження інтелектуального потенціалу суспільства.

Існування ефективного механізму державного регулювання державних гарантій НПП - одна із пріоритетних задач у розвитку освітньої сфери в Україні. Для того щоб державні гарантії не залишались на папері, необхідно створити визначений комплекс організаційних, соціальних і правових засобів, що забезпечували б їх реалізацію в повному обсязі, тобто механізм реалізації державних гарантій НПП,

який забезпечував би виконання ними своїх обов'язків на високому професійному рівні, а також сприяв би підвищенню мотивації даних працівників. Тому вважаємо за необхідне розробити модель організаційно-економічного механізму державного регулювання гарантій НПП, практична реалізація якої суб'єктами управління сприятиме найбільш ефективному урегулюванню процесу державного регулювання гарантій зазначених учасників освітнього процесу. Схематично дана модель представлена на рис. 3.

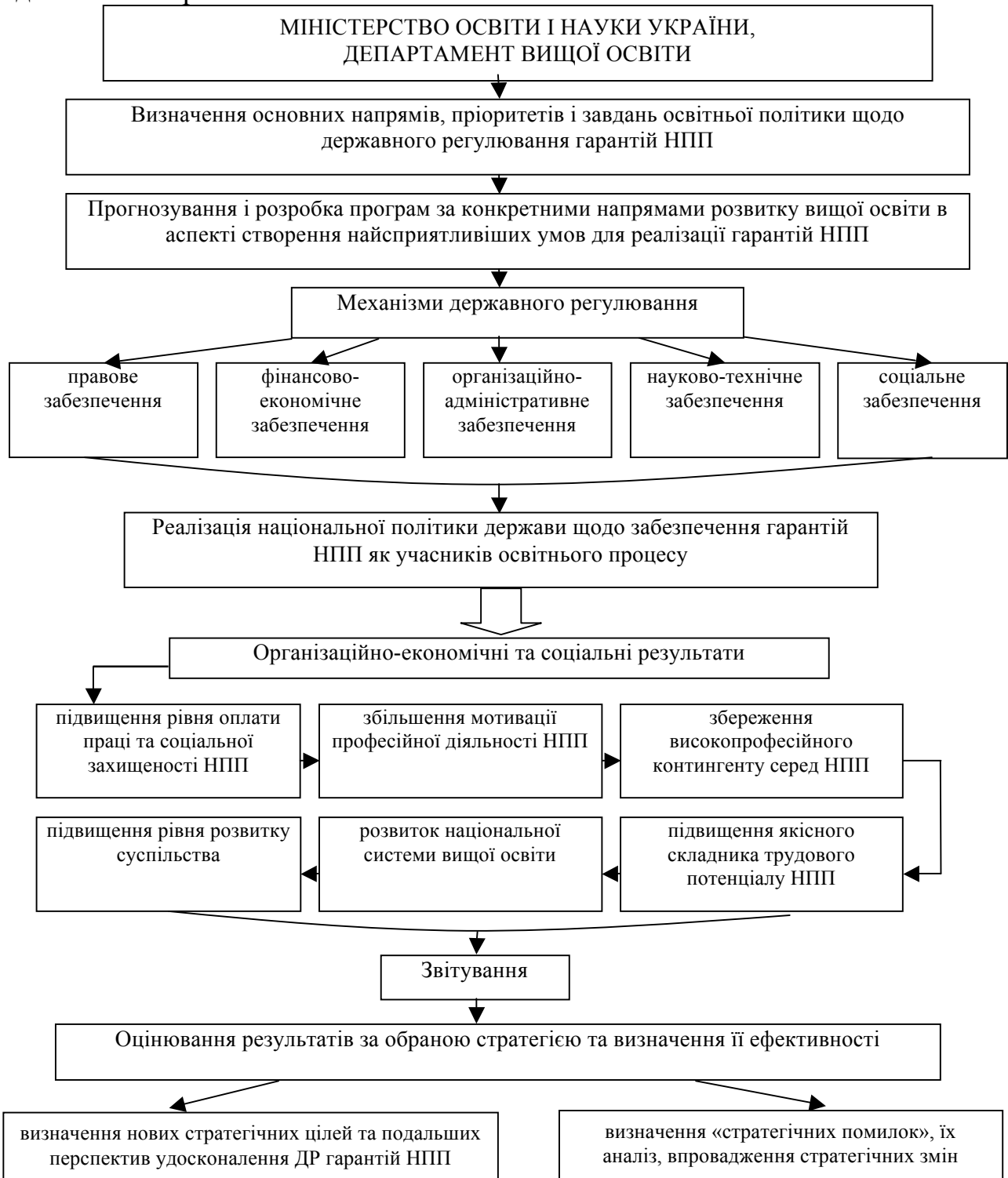

Рис.3. Модель організаційно-економічного механізму державного регулювання гарантій НПП

Наголошено, що одним з найбільш ефективних і новітніх механізмів державного регулювання вищою освітою є механізм організаційної освітньої інновації, який спрямований на використання комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у даній сфері. Основою інноваційної діяльності повинна стати орієнтація на ринок та споживачів інновацій, а не на виробників освітніх послуг. Встановлено, що, незважаючи на досягнення у цій сфері зарубіжних країн, подібний механізм поки що не набув значного поширення в Україні. Тому необхідна активна державна підтримка створення на базі вищих навчальних закладів науково-інноваційних парків, які мали б на меті здійснювати інтеграцію освіти, науки й виробництва.

Для підвищення престижності наукової та викладацької діяльності та авторитету НПП необхідно збільшити оплату їх праці з можливим посиленням диференціації в оплаті в залежності від рівня займаних посад, оскільки забезпечення виконання відповідних функцій вимагає від них різного рівня професійної компетенції, відповідальності та, відповідно, оплати. При цьому, соціально-правовий захист НПП, поряд з матеріальним забезпеченням, повинен враховувати їх психологію, самоповагу та визнання з боку колег, керівництва і суспільства в цілому. У зв'язку з цим виникає першочергова задача створення позитивного ділового іміджу наукової та викладацької діяльності, а також особистісно-професійного розвитку НПП, який повинен зосереджуватись, головним чином, на розвитку їх здібностей та професійно важливих якостей.

Під час роботи над формуванням основ сучасної системи державних гарантій НПП необхідно домогтися підвищення науковості аналізу всього комплексу проблем, пов'язаних із забезпеченням професійного та соціально-правового захисту НПП у наш час, визначення на цій основі пріоритетних напрямів прикладення організаторських зусиль та підвищення оптимальності виділення ресурсів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі на основі проведених наукових досліджень подано теоретичне узагальнення й запропоновано вирішення важливої проблеми вдосконалення механізму державного регулювання системи вищої освіти у контексті реалізації гарантій НПП. Узагальнення отриманих у процесі дослідження результатів дає змогу сформулювати висновки і пропозиції, що мають теоретичне й практичне значення:

1. У дисертаційній роботі здійснене узагальнення теоретичних положень і розробка науково-методичних підходів щодо реалізації процесів державного регулювання гарантій НПП, а також з урахуванням нормативно-правового підґрунтя у сфері забезпечення гарантій зазначеної категорії працівників вироблено пропозиції з удосконалення його механізму, що дозволить підвищити престижність наукової та викладацької роботи, авторитет НПП, а також сприятиме забезпеченню достатнього рівня їх соціальної захищеності.

2. У роботі відмічено, що сучасний стан наукових досліджень проблем забезпечення гарантій НПП, як особливих учасників освітнього процесу, можна визначити як не надто динамічний, мають місце невирішені або недостатньо вивчені

аспекти державного регулювання механізму їх реалізації, що обумовлено загальним станом розвитку системи вищої освіти в Україні та недоліками в державному управлінні даною сферою суспільних відносин.

3. У роботі удосконалено визначення поняття «НПП» як учасників освітнього процесу у сфері вищої освіти, зокрема: це фізичні особи, які мають вищу освіту ступеня магістра та за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах професійно займаються наданням освітніх послуг, викладацькою діяльністю та проводять фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримують наукові та (або) науково-технічні результати.

4. Сучасний етап розвитку світової економіки вимагає принципово нових поглядів на роль та значення високопрофесійного людського капіталу у будь-якій сфері його життя. Рівень розвитку вищої освіти, серед ряду інших аспектів, багато в чому залежить від перспективного висококваліфікованого науково-педагогічного колективу вищих навчальних закладів, що викликано наданням суспільством його членам статусу безпосередніх учасників освітнього-виховного процесу. Так, відповідно до сучасного розвитку соціально-економічних відносин у суспільстві сформульовано категорію «гарантії НПП», що розглядаються як умови та засоби, що надають їм можливість користуватися правами, що установлені Конституцією та іншими спеціальними законами, і по відношенню до їх правового статусу являються сполучним елементом, що поєднує закріплені права і свободи з фактичним втіленням їх у життя.

5. На підставі комплексного аналізу теоретичних основ механізму реалізації гарантій НПП розроблено низку теоретико-методичних рекомендацій з його розвитку, а саме:

- визначення основних напрямів, пріоритетів і завдань освітньої політики щодо державного регулювання гарантій НПП, відображених у відповідних нормативно-правових актах, має відбуватися з урахуванням зарубіжного досвіду з посилення мотивації праці НПП;

- необхідне оновлення правового регулювання інституту державних гарантій НПП у контексті єдиного правового поля держави шляхом прийняття Закону України «Про державні гарантії НПП», який повинен визначити систему державних гарантій НПП, порядок їх надання і фінансування, органи, які здійснюють контроль за дотриманням законодавства України про державні гарантії НПП, а також встановити відповідальність за порушення законодавства України у визначеній сфері;

- розробка моделі організаційно-економічного механізму реалізації державного регулювання гарантій НПП має здійснюватися з визначенням позицій її поетапного виконання;

- необхідність підготовки адміністративних кадрів для роботи у сфері вищої освіти з урахуванням фінансово-економічних змін у діяльності вищих навчальних закладів;

- організаційна освітньо-інноваційна політика має бути спрямована не на запровадження окремих інновацій, а на реалізацію цілісних комплексних стратегій, які повинні бути забезпечені з правового та економічного боку;

- розробка збалансованої системи показників результативності професійної діяльності науково-педагогічних кадрів, підвищення стимулів до належного

виконання ними посадових регламентів через запровадження у викладацьку та наукову діяльність сучасних інформаційних технологій управління і удосконалення системи організації професійної діяльності НПП;

- розробка програми співвідношення грошового утримання НПП до рівня прожиткового мінімуму чи величини мінімального споживчого бюджету в процентному співвідношенні;

- безумовна необхідність підвищення рівня медичного і соціального страхування, пенсійного забезпечення, оплати праці НПП з можливим посиленням диференціації в залежності від рівня займаних посад;

- необхідність постійного відстеження (оцінки) стану системи державного забезпечення гарантій НПП через залучення громадськості та проведення соціальних опитувань (у тому числі серед науково-педагогічного колективу вищих навчальних закладів) із подальшим формуванням офіційної статистики та проведенням відповідних досліджень;

- залучення до участі в управлінських діях, спрямованих на забезпечення механізму реалізації гарантій НПП, всіх елементів системи вищої освіти, і зокрема НПП як учасників освітнього процесу, задля раціоналізації та ефективності використання необхідних ресурсів;

- підвищення контролю з боку держави і громадськості за якістю освітніх послуг, формування відповідного громадського запиту через моніторинг та громадські дискусії, систематичне обговорення ідей щодо реформування системи забезпечення гарантій НПП в широких колах громадськості;

- формування незалежної експертної спільноти та використання міжнародного досвіду участі громадськості в управлінні та контролі якості освіти;

- створення органів управління, до компетенції яких було б включено функцію контролю за реалізацією гарантій НПП;

- підвищення державної відповідальності за стан правового поля формування системи гарантій НПП, за дотримання забезпечення гарантій і компенсацій НПП та за забезпечення їх безпосередньої реалізації;

6. На підставі оцінки співвідношення централізованого і локального регулювання у сфері праці та соціального забезпечення НПП встановлено, що локальне, зазвичай, має місце при розробці та підписанні колективних договорів та угод між керівництвом вищого навчального закладу та його трудовим колективом, між структурними підрозділами органів виконавчої влади у сфері освіти і організаціями профспілки працівників освіти і науки, які, своєю чергою, найчастіше дублюють положення загальнодержавних нормативно-правових актів даної сфери. Тому наголошено на необхідності удосконалення механізму саме державного регулювання гарантій НПП.

7. Відмічено, що головне завдання як органів державної влади, що здійснюють державне регулювання сферою вищої освіти, так і безпосередньо керівників вищих навчальних закладів, полягає у тому, щоб створити дієвий механізм управління системою вищої освіти на загальнодержавному рівні та рівні окремого навчального закладу відповідно, де одне з чільних місць займуть питання підвищення статусу науково-педагогічних працівників, і зокрема питання удосконалення реалізації їх гарантій, як одного з можливих шляхів підвищення якості вищої освіти в Україні. У

дисертаційній роботі розроблена модель організаційно-економічного механізму управління сферою вищої освіти в аспекті державного регулювання гарантій діяльності НПП як учасників освітнього процесу й механізмів їх реалізації, що здатне забезпечити реальне визнання, законодавче закріплення, дотримання й захист прав і свобод зазначеної категорії працівників.

8. Сформульовано методичний підхід щодо розробки та впровадження багатофакторної моделі оцінки ефективності механізму реалізації державного регулювання гарантій НПП, ключовими позиціями якого являються: визначення основних напрямів діяльності з удосконалення системи державних гарантій НПП, змістовна сторона яких окреслюється визначеними стратегічними напрямками; здійснення комплексу управлінських дій із удосконалення управління якістю вищої освіти в аспекті державного регулювання гарантій діяльності НПП як учасників освітнього процесу; звітування; постійне відстеження (оцінка) стану системи державного регулювання гарантій НПП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Петрик О.Л. Загальноправові принципи реалізації гарантій науково-педагогічних працівників / О.Л. Петрик // Механізми державного управління економікою України: зб.наук.праць Донецького державного ун-ту управління. – Донецьк: ДонДУУ, 2013. – Т. IV. – С. 309-322. – (серія «Державне управління»; вип. 249) (0,75 друк. арк.);

2. Петрик О.Л. Система державних гарантій науково-педагогічних працівників: сутність і шляхи удосконалення / О.Л. Петрик // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2014. – № 12. – Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nauka.com.ua/> (0,25 друк. арк.);

3. Петрик О.Л. Організаційне забезпечення інноваційного розвитку вищих навчальних закладів, як передумова професійної самореалізації науково-педагогічних працівників / О.Л. Петрик // Менеджер: вісник Донецького державного університету управління¹. – 2014. – № 1 (67). – Донецьк: ДонДУУ, 2014. – С. 243–253 (0,85 друк. арк.);

4. Шкарлет С.М. Сфера вищої освіти: особливості державного управління у контексті забезпечення гарантій науково-педагогічних працівників / С.М. Шкарлет, О.Л. Петрик // Держава та регіони: науково-виробничий журнал Класичного приватного університету. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2014. – № 1 (45). – С. 102–114. – (Серія «Державне управління») (0,56 друк. арк.). *Особистий внесок: визначення ролі системи державного управління сферою вищої освіти у контексті державного забезпечення соціально-правового захисту НПП* (0,45 друк. арк.);

5. Петрик О.Л. Зміст основних соціальних і трудових гарантій науково-педагогічних працівників / О.Л. Петрик // Науковий вісник Академії муніципального

¹ Входить до реферативних наукометричних баз даних Російського індексу наукового цитування (РІНЦ)

управління. – Київ: АМУ, 2015. – Вип. 1. – С.241-249 (серія «Управління») (0,25 друк. арк.);

6. Petryk O. The Question of Classification of Legal Guarantees as Legal Means of Implementation and Protection of Scientific-Pedagogical Workers' Rights / O. Petryk // *Nauka I Studia. – Przemysl. – 2015. – NR 6 (137) 2015. – pp.57-64 (0,25 друк. арк.);*

7. Петрик О.Л. Правова природа понять «права» та «гарантії» науково-педагогічних працівників / О.Л. Петрик // *Ефективність державного управління: зб. наук. праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Львів: ЛРІДУ НАДУ при ПУ, 2015. - № 43. – С.110-114 (0,25 друк. арк.);*

8. Петрик О.Л. Теоретико-методологічні засади класифікації прав та гарантій науково-педагогічних працівників / О.Л. Петрик // *«Актуальні проблеми державного управління»: зб. наук. праць Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Харків: ХРІДУ НАДУ при ПУ, 2015. - № 1 (47) – С.399-405 (0,25 друк. арк.);*

9. Петрик О.Л. Підвищення рівня матеріального забезпечення науково-педагогічних працівників у контексті реалізації фінансово-економічного механізму управління у сфері вищої освіти / О.Л. Петрик // *«Право та державне управління»: зб. наук. праць / [за ред. О.А. Монаєнка]. – Запоріжжя: КПУ, 2015. - № 2 (19) – С. 89-94 (0,25 друк. арк.).*

Матеріали наукових конференцій

10. Петрик О.Л. Зміст правовідносин у сфері забезпечення гарантій науково-педагогічних працівників / О.Л. Петрик // *«Фінансово-економічна стратегія розвитку в умовах євроінтеграційних процесів: аспекти сталості та розвитку»: матер. міжнар. наук.-практ. конференції у 2-х част. (м. Чернігів, 5-6 лист. 2014 р.) – Чернігів: ЧНТУ, 2014. – Частина 2. - С.117-119;*

11. Петрик О.Л. До питання відмежування понять «педагогічний працівник», «науковий працівник», «науково-педагогічний працівник» та «професорсько-викладацький склад» / О.Л. Петрик // *Проблеми громадянського поступу українського суспільства: філософсько-правові та соціально-психологічні аспекти: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 21 січня 2015 року.). – Чернігів: ЧНТУ, 2015. – С.155-160;*

12. Петрик О.Л. Основні аспекти класифікації прав та гарантій науково-педагогічних працівників / О.Л. Петрик // *Ukraine – EU. Modern technology, business and law: collection of international scientific papers: in 2 parts. Modern priorities of economics, management and social development. Environmental protection collection – Chernihiv: CNUT, 2015. – Part 1. - pp. 225-229.*

АНОТАЦІЯ

Петрик О.Л. Державне регулювання гарантій науково-педагогічних працівників та механізми їх реалізації. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Донецький державний університет управління Міністерства освіти і науки України. – Маріуполь, 2015.

Дисертацію присвячено вивченню особливостей державного регулювання гарантій НПП та обґрунтуванню напрямів удосконалення механізму їх реалізації. Вивчено особливості державного захисту НПП як учасників освітнього процесу, із урахуванням сучасного розвитку соціально-економічних відносин сформульовано категорію «гарантії НПП» як особливих учасників освітнього процесу. На підставі комплексного аналізу теоретичних основ механізму реалізації гарантій НПП надано низку теоретико-методичних рекомендацій з його розвитку. Установлено співвідношення централізованого і локального регулювання у сфері праці та соціального забезпечення НПП, чим у подальшому обумовлена необхідність удосконалення механізму саме державного регулювання їх гарантій. Розроблена модель організаційно-економічного механізму державного регулювання та реалізації гарантій даних учасників освітнього процесу, а також сформульовано методичний підхід щодо розробки та впровадження багатофакторної моделі оцінки ефективності механізму реалізації державного регулювання гарантій зазначеної категорії працівників.

Ключові слова: вища освіта, освітній процес, державне регулювання, науково-педагогічний працівник, гарантії прав і свобод, механізм реалізації, удосконалення механізму.

АННОТАЦИЯ

Петрик Е.Л. Государственное регулирование гарантий научно-педагогических работников и механизмы их реализации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по государственному управлению по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Донецкий государственный университет управления Министерства образования и науки Украины. – Мариуполь, 2015.

Диссертация посвящена изучению особенностей государственного регулирования гарантий НПС и обоснованию направлений совершенствования механизма их реализации. Изучены вопросы государственной защиты НПС как участников образовательного процесса. С учетом современного развития социально-экономических отношений сформулирована категория «гарантии НПС», а также исследовано место гарантий в статусе данной категории работников. В научной работе предложены возможные критерии классификации гарантий НПС, проведено соответствующее группирование.

На основе комплексного анализа теоретических основ механизма реализации гарантий НПС представлен ряд теоретико-методических рекомендаций по его

развитию. С учетом нормативно-правовой основы в сфере обеспечения гарантий указанной категории работников предложены варианты усовершенствования его механизма, что позволит повысить престижность научной и преподавательской работы, авторитет НПС, а также будет способствовать обеспечению достаточного уровня их социального обеспечения. Обоснована необходимость улучшения законодательного, финансово-экономического и инновационного обеспечения системы высшего образования, как основоположных условий реализации трудовых прав и социальной защищенности высококвалифицированных научно-педагогических кадров.

Установлено соотношение централизованного и локального регулирования в сфере труда и социального обеспечения НПС, чем в дальнейшем обусловлена необходимость совершенствования механизма именно государственного регулирования их гарантий.

Отмечено, что государственные гарантии НПС объективно обусловлены современной практикой оптимизации функционирования учебных заведений и науки в Украине и влияют на эффективность преподавательской и научной работы, качество решения задач, возложенных на НПС, с учетом чего разработана модель организационно-экономического механизма государственного регулирования гарантий данных участников образовательного процесса, что способно обеспечить реальное признание, законодательное закрепление, соблюдение, а также защиту их прав и свобод.

Сформулирован методический подход к разработке и внедрению многофакторной модели оценки эффективности механизма реализации государственного регулирования гарантий НПС, ключевыми позициями которого являются: определение основных направлений деятельности по усовершенствованию системы государственных гарантий НПС; осуществление комплекса управленческих действий по усовершенствованию управления качеством высшего образования в контексте государственного регулирования гарантий деятельности НПС; отчетность; постоянное отслеживание и оценка состояния системы государственного регулирования гарантий указанной категории работников.

***Ключевые слова:** высшее образование, образовательный процесс, государственное регулирование, научно-педагогический работник, гарантии прав и свобод, механизм реализации, совершенствование механизма.*

SUMMARY

Petryk O.L. State regulation of guarantees of scientific-pedagogical staff and mechanisms for their implementation. - As a manuscript.

Dissertation for scientific degree of candidate of sciences public administration, specialty 25.00.02 - mechanisms of public administration. - Donetsk State University of Management of the Ministry of Education and Science of Ukraine. - Mariupol, 2015.

The thesis are devoted to the investigation of the peculiarities of state regulation of guarantees of scientific-pedagogical workers and justification of the directions of the

improvement of the mechanism of their realization. The peculiarities of state security of scientific-pedagogical workers as the participants of educational process have been studied. The concept “guarantees of scientific-pedagogical workers” as particular participants of the educational process has been defined. The variety of theoretical-methodical recommendations for the development of the mechanism of the realization of the guarantees of scientific-pedagogical workers has been provided. The correlation of the centralization and local regulation in the field of work and social provision of scientific-pedagogical workers has been established. According to this, the necessity of the improvement of the mechanism of state regulation of their guarantees is stated. The model of economic-organizational mechanism of state regulation and guarantees` realization of such participants of educational process has been developed as well as the methodic approach to the development and implementation of multi factor evaluation model of the effectiveness of the mechanism of the realization of state regulation of guarantees of defined category of workers.

Key words: *higher education, educational process, state regulation, scientific-pedagogical workers, guarantees of rights and freedoms, mechanism of realization, improvement of mechanism.*

Підписано до друку 18.12.2015. р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Друк різнографія. Умов. др. арк. 0,9.
Тираж 100 пр. Замов. № 306/15.

Редакційно-видавничий відділ
Чернігівського національного технологічного університету
14027, Україна, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК №4802 від 01.12.2014 р.